

راهکارهای قانون ایران در خصوص برخورد با قاچاق کالا

در عرصه داخلی و بین المللی

(تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۶/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۲/۱۲)

کیوان رنجبری

چکیده

قاچاق پدیده‌ای است مخرب که صدمه فراوانی بر اقتصاد کشورها وارد می‌کند. این پدیده برنامه‌ها و سیاست‌های توسعه اقتصادی را مختل ساخته و منجر به کاهش تولیدات داخلی، افزایش بیکاری و مشکلات ناشی از آن می‌شود. قاچاق کالا موجب کاهش تولیدات داخلی و در نتیجه افزایش میزان بیکاری می‌شود و این امر تاثیر نامطلوب بر تولید ناخالص داخلی کشورها می‌گذارد. قاچاق همچنین باعث می‌شود که انگیزه سرمایه‌گذاری مولد اقتصادی کاهش یابد، در نتیجه سرمایه به جای اینکه در امور مولد اقتصادی به کار افتد و باعث تولید اشتغال شود، به سوی قاچاق منحرف می‌شود و به این ترتیب بخشی از منافع در دسترس جامعه از چرخه اقتصاد مولد خارج می‌شود. از این رو لزوم مذاقه در آثار زینبار این پدیده شوم بر هیچ کس پوشیده نیست. البته پدیده قاچاق کالا مختص به کشور ما نبوده بلکه بررسی تجارب کشورهای توسعه یافته مانند آمریکا، کانادا، انگلیس، چین و نظایر آنها نیز نشانگر روند فزاینده قاچاق کالا در آنها است و برای مبارزه با این آسیب اقتصادی قوای عمومی هر کشوری تحت سیاست‌های گمرکی و در پاره‌ای موارد با اقدامات مکمل با خصیصه‌های کیفی آن را تعریف و واکنش‌های اجتماعی تقنینی در قالب مجازات و بعضاً به صورت یا به همراه اقدامات تأمینی و تربیتی از خود نشان داده و بدین ترتیب اقدام به مقابله با این گونه جرایم می‌نمایند.

واژگان کلیدی: قاچاق کالا، آسیب‌های اقتصادی، اقتصاد بین الملل، کنوانسیون‌های

بخش اول: قاچاق کالا از منظر اقتصاد و سیاست بین الملل

نظام اقتصادی حاکم بر جامعه بشری نظام برتری جویی است و جوامعی که درک واقعی از موقعیت کشورشان در جوامع بین المللی نداشته باشند قادر به حضوری مؤثر و مداوم در عرصه های جهانی نخواهند بود. بدون تردید موفقیت ما در دستیابی به آرمانهای توسعه به ویژه توانمندیها و ظرفیتهای صنعتی و نوآوریهای فنی، در رقابتهای بین المللی به آزمون گذاشته میشود و هر ساله که سهم کشورها از تجارت بین الملل و دستاوردهای علمی آنها اعلام میگردد، حاصل این تلاشها و میزان امتیازهای کسب شده برای هر جامعه در این همآورد بین المللی تعیین می گردد. برای کشوری که دوران حرکت به سوی صنعتی شدن را طی میکند و فاصله ای شگرف و عمیق با آخرین دستاوردهای صنعتی و تکنولوژی دنیا دارد، تجارت خارجی اگر به شیوه ای برنامه ریزی شده و در خور امکانات و استعدادهای منطقه و کشور انجام شود، میتواند راهی مناسب برای دستیابی به رشد و اعتلای آن کشور باشد. مطالعات انجام شده در تهیه و تدوین راهبردهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران همگی حاکی از آن است که جهت گیریهای تولید و تجارت در کشور بایستی تحولی اساسی را تجربه کند. یکی از این تحولات، تعریف نقش جدید و تعیین کنندهی دولت در هدف گیری و حمایت از صنایعی است که میتوانند در بازارهای جهانی حضوری مؤثر و قدرتمند داشته باشند. حمایت های مزبور با حمایتهای سنتی دارای چندین تفاوت بارز هستند:

ولاً: این حمایتها نه برای جایگزینی واردات، بلکه با هدف توسعه صادرات طراحی میشوند.

ثانیاً: این حمایتها به خلق مزیتهای نسبی جدید کمک میکنند.

ثالثاً: اتخاذ این سیاستها به تغییر و تعیین ساختار صنعتی کشور به گونه ای مستقر و نه به شکل انفعالی و مطابق تقسیم جهانی کار میان کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه یافته،

کمک می‌نمایند. رابعاً این سیاستها تنها در بخشهایی که در آنها رقابت کامل وجود نداشته باشد و فروض معمول در ادبیات بین‌المللی نقض شده باشند، قابل اعمال هستند.

خامساً— اتخاذ این سیاستها باعث انتقال رانت از خارج به داخل شده و بر رفاه کشور می‌افزاید. البته امروزه سیاست «دولت بهتر میداند» به دلیل هزینه‌های بالای آن و تحت فشار قرار گرفتن بودجه‌ی دولتها، در بیشتر کشورهای جهانی کنار گذاشته شده است. از طرف دیگر در بسیاری از کشورهای پیشرفته و نسل دوم، به دلیل پیروی مؤسسات اقتصادی از استراتژیهای جهانی، سیاستهای صنعتی ملی عملاً غیرکارآمد شده‌اند. بنگاههای اقتصادی این کشورها در جایی سرمایه‌گذاری میکنند که فرصتهای بازاری و نهادهای مناسب نظیر نیروی کار ماهر، ساختار کارآمد و رژیمهای قانونی سودمند در آنجا وجود دارد. شرایط بین‌المللی که آزادسازی تجارت و سرمایه‌گذاری را از اواسط دهه‌ی ۱۹۸۰ در بیشتر کشورها فراهم کرده بود، فضای بازتری را برای رقابت داخلی و خارجی در بازارها، برای بنگاههای ریسک‌پذیر فراهم آورده بود. از همین رو، بیشتر کشورها در جهان صنعتی متوجه شدند که دولتها قادر نیستند، بیشترین کار را با کمترین هزینه انجام دهند. به همین جهت، توجه عموم به سمت سیاستهای معطوف گردیده که محیط فعالیتهای بازرگانی را توسعه بخشیده و موانع موجود بر سر راه تجارت و سرمایه‌گذاری را از میان بردارند. راهبردهای بکارگیری سیاستهای استراتژیک در کشورهای در حال توسعه در مجموعه مباحثی که در منابع داخلی و کنفرانسهای بین‌المللی با عنوان «سیاستهای استراتژیک تجاری» مطرح گردیده، دست کم سه معنا از واژه استراتژیک در گفتگوهای علمی به کار برده شده است: اول، مقصود مداخله‌های دولت از طریق اجرای سیاستهای اقتصادی است که بر تصمیمات انحصارگران چندجانبه در بازارهای بین‌المللی تأثیر می‌گذارد. تلاش دولت برای تأثیرگذاری بر رفتار سایر دولتها است، به عبارت دیگر ملاحظاتی که به بازی مذاکرات تجاری، مربوط است. انتخاب صناعی که ارزش حمایت دولت را دارند. چکیده‌ی بحث نظریه و سیاستهای تجاری استراتژیک اینست که در اقتصاد بین‌المللی که تعداد اندکی بنگاه انحصاری برای بدست آوردن سهم بازار با یکدیگر به رقابت می‌پردازند، از

آنجا که هر یک میزان تولید و صادرات و قیمت خود را میداند، در آن صورت اعطای یارانه توسط دولت به تولید صادراتی، سبب خواهد شد تا صنعت مورد نظر با قیمت تمام شده‌ی کمتری، تولید خود را افزایش دهد و بتواند با مزیتی که بدست آورده است، سهم بازار بیشتری را تصاحب و سود حاصله را به اقتصاد منتقل ساخته و از این طریق زمینه‌ی ورود غیرقانونی کالاهای خارجی و ارتکاب قاچاق را از بین ببرد. فلذا بررسی کاربرد سیاستهای استراتژیک تجاری در کشورهای در حال توسعه از چند نظر حایز اهمیت است :

اول آنکه این کشورها به گونه روز افزونی از سیاستهای سنتی صنعتی شدن مبتنی بر جایگزینی واردات دست برداشته و به سوی سیاستهای توسعه صادرات روی آورده اند. بنابراین، کاربرد این سیاستها در کشورهای در حال توسعه -در صورت امکان- حایز اهمیت بسیار خواهند بود. دوم اینکه، در دهه‌ی اخیر برخی از سازمانهای بین المللی نظیر صندوق بین المللی پول و بانک جهانی، کشورهای در حال توسعه را به انجام اصلاحات اقتصادی و آزاد سازی تجاری تشویق نموده اند و حتی کمکهای خود به این کشورها را منوط به انجام اصلاحات فوق نموده اند. در حالی که نظریه سیاستهای استراتژیک تجاری لااقل در برخی از صنایع پیامی خلاف این جهت، دربردارد. علت آخر آنکه سیاستهای استراتژیک تجاری اغلب در قالب بحث در مورد کشورهای پیشرفته صنعتی و صنایع بزرگ و ابلاغ کننده تکنولوژیها و نوآوریهای جدید مطرح گردیده و بطور ضمنی حاکی از آن بوده است که برای کشورهای در حال توسعه، کاربرد گسترده ای نمی توان از این تئوری جدید توقع داشت. لکن زمینه‌ی اصلی سیاستهای استراتژیک تجاری و صنعتی وجود شکست بازار است و بسیاری بر این عقیده اند که شکست بازار در کشورهای در حال توسعه به مراتب بیش از کشورهای توسعه یافته است. از این رو، در این بخش به اجمال زمینه های اعمال سیاستهای استراتژیک تجاری در کشورهای در حال توسعه و شرایط لازم و احتمال توفیق آنها بررسی میگردد: - انتقال سود از خارج به داخل همانگونه که پیش از این اشاره شد، در بازارهای چند قطبی دولت میتواند با اعطای یارانه به بنگاه داخلی، موقعیت رقابتی او را در مقابل تولیدکنندگان خارجی در بازار

خارجی و بازار جهانی تقویت نماید و از این طریق سود را از بنگاههای خارجی به تولید کنندگان داخلی انتقال دهد. شرط لازم برای توفیق این سیاست عبارت از آن است که اولاً - سود انتقال یافته بیش از یارانه اعطاء شده باشد، دوماً - بنگاه مزبور عموماً با سرمایه داخلی ایجاد شده باشد؛ و سوماً - بنگاه داخلی کارآمد باشد و حمایت به دست آمده، صرف جبران عدم کارآیی بنگاه در تولید و رقابت نشود. بازده صعودی به مقیاس تولید بنا به دلایلی که تقدیم گردید، یکی از ویژگیهای مهم بخشهای استراتژیک است. اما صنایعی که دارای این ویژگی هستند، کمتر در کشورهای در حال توسعه وجود دارند. به علاوه، کوچکی بازار داخلی این کشورها حاکی از آن است که امکان بهره گیری از بازده صعودی به مقیاس تولید، محدود میباشد. نکته آخری که در این رابطه عنوان میگردد عبارت از آنست که کشورها از این قبیل حمایتها به نحو صحیح استفاده ننموده اند و این بخشهای حمایت نشده بوده اند که توانسته اند در بازارهای جهانی به رقابت پردازند. در پاسخ به اشکالات فوق چند نکته را باید یادآور شد. در مورد اول، تجربه برخی از کشورهای در حال توسعه (کره جنوبی و تایوان) نشان میدهد صنایع استراتژیک در کشورهای در حال توسعه گرچه کمیاب هستند ولی نایاب نیستند. بعلاوه، اصل اساسی در سیاستهای استراتژیک، مبتنی بر خلق است و نه موهبت طبیعی. اگر این صنایع و بخشها وجود ندارند شاید به علت آنست که این تفکر در کشورهای در حال توسعه وجود نداشته است. در مورد دوم، در ارتباط با محدودیت بازار داخلی این کشورها، باید متذکر شد که با عنایت به تشکیل اتحادیه های تجاری در این کشورها و روند تقویت آن، این کشورها، به طور بالقوه از بازارهای نسبتاً گسترده ای برخوردار شده اند و محدودیت بازار دیگر مشکل لاینحلی به شمار نمی رود. در مورد تجربه نه چندان موفق کشورهای در حال توسعه در زمینه بهره گیری از حمایتهای داخلی نیز باید متذکر شد که عدم توفیق این سیاستها ناشی از آن بود که سیاستهای مزبور غالباً در چارچوب سیاست جایگزینی واردات اعمال میشدند و تأثیر آنها بر تخصیص منابع به گونه ای بود که عملاً باعث رکود در صنایع صادراتی می گشت. اما در سیاستهای استراتژیک، هدف از حمایت، توسعه صادرات

است و نه جایگزینی واردات و این حمایتها نه به شکلی فراگیر که عملاً" به مفهوم عدم حمایت نسبی است، بلکه به صورت منتخب و در محدودی از بخشها صورت میگیرد.

اثرات بیرونی: بحث اثرات بیرونی صنعت مورد حمایت در قالب سیاستهای استراتژیک گرچه با صنعتی شدن در قالب سیاستهای سنتی تشابه دارد اما در قالب جدید عمدتاً" معطوف به صناعی است که در آنها هزینه تحقیق و توسعه بخش مهمی از هزینه های صنعت مورد نظر را تشکیل میدهد. در این ارتباط نیز اغلب گفته میشود که کشورهای در حال توسعه در این زمینه بسیار ضعیف هستند. در این خصوص نیز باید گفت که بهره گیری از اثرات بیرونی تنها به ایجاد صنایع دارای این اثر، محدود نمیگردد و کشورهای در حال توسعه میتوانند از حمایتهای دولتی به گونه ای استفاده کنند که امکان بهره گیری از این اثرات در صنایع سنتی آنها فراهم گردد. در مجموع، گرچه زمینه های اعمال سیاستهای استراتژیک در کشورهای پیشرفته بیش از کشورهای در حال توسعه فراهم است، اما کشورهای در حال توسعه نیز از زمینه های بالقوه ای در این ارتباط برخوردار هستند. محدودیت زمینه های موجود و عملکرد ضعیف کشورهای در حال توسعه در اعمال سیاستهای حمایتی حاکی از آن است که این کشورها، در انتخاب بخشهای استراتژیک و اعمال سیاستهای لازم باید به مراتب دقت و وسواس بیشتری به خرج دهند. زمینه های کاربرد سیاستهای استراتژیک در ایران با وجود کلیه محدودیتهایی که در اجرای این قبیل سیاستها وجود داشته و دارد، اعمال این سیاستها در کشور ما نه تنها ممکن، بلکه لازم است. در حال حاضر، کشور ما هنوز به عضویت سازمان تجارت جهانی در نیامده است، بنابراین اعمال این قبیل سیاستها به مراتب ساده تر خواهد بود، و این امکان وجود خواهد داشت که تا زمان عضویت در آن سازمان، صنایع هدفگیری شده به قابلیت رقابت لازم دست یافته باشند. در بحث محدودیت بازار داخلی نیز مشکل غیرقابل حلی وجود ندارد. زیرا از یکسو توسعه سریع برخی از صنایع نظیر مخابرات امکان تولید انبوه را فراهم ساخته است و از سوی دیگر، گسترش پیمانهای تجاری منطقه ای و بهبود وجهی خارجی کشور عملاً" بازارهای جدید را در اختیار نهاده است. در زمینه تحقیق و توسعه نیز گرچه امکانات مالی

دولت، و بخش غیردولتی ایران به هیچ وجه منابع محدود و نیز ترغیب بخش غیردولتی به انجام تحقیق و توسعه مشترک، تا حدود زیادی میتوان بر این مشکل فائق آمد. در بحث رقابت قیمتی بین صادرکنندگان ایران در بازارهای کشورهای همسایه نیز به وضوح امکان اتخاذ تدابیر استراتژیک نظیر اخذ عوارض و یا گردآوری صادرکنندگان در تشکلهای صادراتی وجود دارد. بنابراین، همانگونه که ملاحظه میشود در حال حاضر امکان کاربرد این سیاستها وجود دارد. لیکن چند نکته در این زمینه قابل تأکید است. اولاً- در قالب سیاستهای استراتژیک، احداث صنایع در مقیاس کوچک قابل توصیه نیست زیرا با محدودیت مقیاس تولید، این صنایع قادر به بهره برداری از بازده سعودی به مقیاس تولید نخواهند بود. ثانیاً- از آنجا که مالکیت خارجی به مفهوم انتقال بالقوه‌ی بخشی از سود عادی صنایع استراتژیک به خارج از کشور میباشد، در این قبیل صنایع لازم است مالکیت خارجی در حداقل ممکن نگاه داشته شود. حتی میتوان پا را از این حد نیز فراتر نهاد و برای این قبیل صنایع به عوض سرمایه گذاری مستقیم خارجی، روشهای دیگری نظیر فایناس، بای بک و یا (BOT) را پیشنهاد نمود. ثالثاً- در بحث نوسازی صنایع و انجام سرمایه گذاریهای جدید در برنامه سوم باید به مزیت‌های بالقوه و بالفعل صنایع، عنایت کامل داشت و از جهت دهی منابع به سوی رشته‌های فاقد مزیت خودداری نمود. در نهایت در چارچوب سیاستهای استراتژیک تجاری، سیاستهای پولی، ارزی، مالی، صنعتی و بازرگانی کشور باید به گونه‌ای هماهنگ و در جهت حمایت از بخشهای هدفگیری شده بکار گرفته شوند. در واقع مزیت‌های نسبی بالقوه و بالفعل باید نقشی تعیین کننده در جهت دهی به سیاستهای اقتصادی و جلوگیری از توسعه‌ی اقتصاد غیرقانونی، و شیوع پدیده قاچاق ایفاء نماید که این مهم بایستی در طراحی برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مورد توجه جدی دولتمردان و سیاستگذاران قرار بگیرد.^۱

^۱ - نقش موانع و استراتژیهای تجاری در پیدایش و کاهش قاچاق کالا، پرتال سازمان تعزیرات حکومتی به نشانی:

بخش دوم: قاچاق کالا از منظر حقوق جزای بین الملل

همان طور که می دانیم در حقوق جزای بین الملل به دو موضوع پرداخته می شود؛ یکی جرائم بین المللی؛ یعنی جرائمی که خصیصه فراملی دارند و بر علیه نظم بین المللی ارتکاب می یابند و توسط همه کشورهای جرم انگاری شده اند. مانند نسل کشی، برده داری، جرائم جنگی، جرائم علیه بشریت و قاچاق انسان.

موضوع دوم که در حقوق جزای بین الملل به آن پرداخته می شود. مراجع کیفری بین المللی هستند که صلاحیت رسیدگی به جرائم بین المللی را دارند؛ مانند ICC و برخی از محاکم موردی که برای رسیدگی به برخی از جنایات بین المللی تشکیل شده اند، مانند: دادگاه بین المللی برای رسیدگی به جرائم ارتكابی در یوگسلاوی سابق. همان طور که می دانیم اقتصاد جهانی که عمده روابط بین کشورها را به خود اختصاص داده است و حتی کشورهایی که از لحاظ سیاسی با هم ارتباطات چندانی ندارند در زمینه مبادلات اقتصادی با همدیگر فعالند و نیازشربه کالا و خدماتی که نمی توانند خود به تنهایی آنها را تأمین نمایند، ضرورت روابط اقتصادی کشورها را آشکار می سازد، اما الگوی اقتصادی برای ایجاد روابط در عصر حاضر که عصر ارتباطات نامیده شده است و به شدت به سمت جهانی سازی پیش می رود، بر مبنای کنوانسیون های بین المللی است که به صورت چند جانبه و دوجانبه میان کشورها منعقد می گردد. کشور ما به کنوانسیون گمرکی ترانزیت بین المللی کالاها مصوب هفتم ژوئن ۱۹۷۱ و کنوانسیون بین المللی نظام هماهنگ شده توصیف و کدگذاری کالا مصوب چهاردهم ژوئن ۱۹۸۳، که چهارچوب تجارت بین المللی در سطح جهانی را ترسیم نموده اند، پیوسته است و همچنین کنوانسیون هایی متعدد را با کشورهای بسیاری از جمله ترکمنستان، آذربایجان،

ازبکستان، قرقیزستان، قزاقستان، روسیه و کشورهای دیگر در زمینه همکاری‌های بازرگانی و گمرکی منعقد نموده است.^۱

بخش سوم: قاچاق کالا از منظر معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی

در زمینه پیشگیری از قاچاق کالا در برخی از کنوانسیون‌ها مقرراتی تدوین گردیده اند که جنبه پیشگیری دارد، به صورت مشخص می‌توان به کنوانسیون مؤسسه بین‌المللی یکنواخت سازی حقوق خصوصی درباره اشیاء فرهنگی مسروقه یا غیرقانونی خارج شده مصوب ۱۹۹۰ میلادی اشاره کرد، که کشور ما در تاریخ ۱۳۷۹/۱۱/۳۰ به این قانون ملحق شده است. از آن مهمتر که دقیقاً به بحث ما نیز مربوط می‌شود کنوانسیون بین‌المللی کمک‌های متقابل اداری به منظور پیشگیری، تجسس و پیشگیری از تخلفات گمرکی مصوب اکتبر ۱۹۷۷ میلادی است که ایران در سال ۱۳۷۶ به آن ملحق شده است. در این کنوانسیون به روشنی بر همکاری دولت‌های عضو برای پیشگیری از تخلفات گمرکی تأکید شده است که منافع اقتصادی، اجتماعی و مالی دولت‌ها و منافع مشروع و قانونی بازرگانی را خدشه‌دار می‌کند. به موجب این کنوانسیون شورای همکاری گمرکی در سطح بین‌المللی ایجاد شده و نحوه همکاری کشورها در زمینه پیشگیری از قاچاق و تخلفات گمرکی بیان شده است که می‌تواند مبنای همکاری بین‌المللی در زمینه مبارزه با ارتکاب قاچاق تلقی گردد.

بند اول: کنوانسیون بین‌المللی کمک‌های متقابل اداری به منظور پیشگیری، تجسس و جلوگیری از تخلفات گمرکی مصوب اکتبر ۱۹۷۷ میلادی^۲

در این کنوانسیون که تحت شرایط شورای همکاری گمرکی تهیه و تدوین شده است با در نظر گرفتن این که تخلف از قانون گمرکی برای منافع اقتصادی، اجتماعی و مالی دولت‌ها و

^۱ برای اطلاع بیشتر ر.ک: مجموعه کنوانسیون‌های بین‌المللی (تصویبی دولت ایران)، اداره کل قوانین و مقررات کشور، ۱۳۷۶.

^۲ -رک به منبع پیشین

منافع مشروع و قانونی بازرگانی زیان آور می باشد، از طرف دیگر با همکاری بین ادارات گمرکی مبارزه با تخلفات گمرکی می تواند مؤثرتر واقع باشد. بر اساس این چنین همکاری متقابلی، یکی از هدفهای کنوانسیون مزبور ایجاد شورای همکاری گمرکی است.

به موجب بند (ت) ماده ۱ این کنوانسیون قاچاق چنین تعریف شده است:

«ماده ۱ بند ت: اصطلاح قاچاق عبارت از تقلب گمرکی است که شامل گذراندن مخفیانه کالا به هر طریقی از مرزهای گمرکی می باشد.»

همانطور که مشاهده می شود، دیدگاه کنوانسیون مزبور درباره مفهوم قاچاق، به نحوی منطبق با تعاریفی است که در ابتدای این تحقیق به آن اشاره شده است. فلذا فصل مشترک دیدگاههای داخلی و بین المللی به موضوع قاچاق، داخل یا خارج کردن مخفیانه کالا از مبادی رسمی و غیر رسمی است.

اما در خصوص نحوه برخورد، گستره شمول کنوانسیون برای کشورهای پذیرنده این کنوانسیون، ماده ۲ به خوبی بدان اشاره داشته است. ماده ۲ بیان داشته:

۱- اعضای که توسط یک یا چند پیوست، متعهد به این کنوانسیون شده اند، موافقت می کنند که ادارات گمرک آنها با یکدیگر در زمینه پیشگیری، تجسس و جلوگیری از تخلفات گمرکی برابر با مفاد این کنوانسیون همکاری متقابل به عمل آورند.

۲- همان طور که در بند (۱) این ماده پیش بینی شده است اداره گمرک یک عضو می تواند در هرگونه تجسس یا در رابطه با هر نوع اقدامات اداری یا قضایی که توسط اعضا اتخاذ شده است درخواست کمکهای متقابل به عمل آورد. در صورتی که اداره گمرک خود مدیریت اقدامات را به عهده نداشته باشد می تواند فقط در حدود صلاحیت خود در اقدامات مزبور تقاضای کمکهای متقابل بنماید. همین طور اگر اقدامات در داخل کشور درخواست شونده

انجام شده باشد کشور یاد شده کمکهای مورد درخواست را در خور صلاحیت خویش در اقدامات مزبور فراهم می‌کند.

۳- کمکهای متقابلی که در بند (۱) این ماده پیش بینی شده شامل درخواست دستگیری اشخاص یا دریافت عوارض، مالیاتها، هزینه‌ها و جریمه‌ها، یا سایر وجوه به نمایندگی از عضو دیگر نمی‌شود.»

مطابق مفاد کنوانسیون مزبور، شورای یاد شده در این کنوانسیون در واقع سازمان ایجاد شده توسط کنوانسیون «ایجاد شورای همکاری گمرکی» است که در بروکسل در تاریخ ۱۳۲۹/۹/۲۴ هجری شمسی برابر با ۱۵ دسامبر ۱۹۵۰ میلادی منعقد شده و وظیفه تامین ارتباطات با سایر سازمانهای ذی نفع بین المللی، بویژه با ارگانهای صلاحیت‌دار سازمان ملل متحد، یونسکو و سازمان بین المللی پلیس جنایی (انترپل) در امر مبارزه با داد و ستد غیر مجاز مواد مخدر و روانگردان و داد و ستد غیر مجاز آثار هنری، عتیقه و سایر اموال فرهنگی را بر عهده دارد.

یکی دیگر فعالیت های مهم این کنوانسیون، انجام هر گونه اقدامی که احتمالاً به پیشبرد هدفهای کلی کنوانسیون، بویژه مطالعه روشهای تازه و آیین نامه‌های تسهیل کننده پیشگیری، تجسس و جلوگیری از تخلفات گمرکی و تشکیل اجلاسها و غیره کمک کند، می‌باشد که این مهم نیز بر اساس بند (ت) ماده ۱۲ بر عهده شورای یاد شده قرار گرفته است.

همچنین به موجب بندهای ۱۸ و ۱۹ پیوست شماره ۱۱ این کنوانسیون تحت عنوان «کمک به مبارزه با قاچاق اشیای هنری و عتیقه و سایر اموال فرهنگی» نیز به همکاری های بین المللی و طرق موجود اشاره داشته و مسیری را معین نموده است. که به شرح ذیل اشاره خواهد شد:

۱۸- «اعلامیه‌هایی که به موجب این بخش از فهرست راهنمای مرکزی صادر گردد باید اطلاعات مربوط به روشهای قاچاق اشیای هنری و عتیقه و سایر اموال فرهنگی از جمله راههای

اختفا در همه مواردی که دارای منافع مهم بین المللی می باشد فراهم آورند. اعضا تمامی موارد کاربرد هر روش شناخته شده قاچاق، همچنین روشهای نوین و غیر معمول یا احتمالی را به طوری که بتوان گرایشهای جاری را در این زمینه کشف کرد، گزارش خواهند نمود.

۱۹- اطلاعاتی که باید فراهم شود در حد امکان به قرار زیر است

الف - توصیف روشهای قاچاق و در صورت امکان توصیف وسیله حمل و نقل به کار گرفته شده (ساخت، مدل، شماره ثبت اگر موضوع مربوط باشد به وسیله حمل و نقل زمینی، نوع کشتی و مانند آن) و در صورت اقتضا فراهم آوردن اطلاعات مندرج در گواهینامه پلاک تاییدیه کانتینرها یا وسایط نقلیه که شرایط فنی آنها به موجب یک کنوانسیون بین المللی به تصویب رسیده است. همچنین اطلاعات مربوط به هر نوع دستکاری مهر و مومها، قفلها، وسایل مربوط به مهور کردن یا سایر قسمتهای کانتینرها یا وسایط نقلیه

ب - در صورت لزوم توصیف محل اختفا از جمله در صورت امکان تصویر یا کروکی

پ - توصیف کالاهای مورد بحث

ت - سایر ملاحظات از جمله ذکر اوضاع و احوالی که منجر به کشف قاچاق، شده است

ث - عضوی که اطلاعات را می دهد (از جمله شماره بازگشتی)».

بند دوم: کنوانسیون گمرکی T.I.R

کنوانسیون گمرکی سازمان ملل متحد در رابطه با حمل و نقل بین المللی کالا تحت پوشش کارنه نیز از مهمترین و جامع ترین مقررات گمرکی در سیستم ترانزیتی جاده ای می باشد که ناظر بر روابط بین حمل کننده، گمرک و موسسه ضامن است.

از سال ۱۹۷۵ کنوانسیون تیر ۱۹ بار اصلاح شده است. آخرین اصلاحات کنوانسیون که از ۱۷ فوریه ۱۹۹۹ قابل اجرا شده بهبود قابل ملاحظه ای در ارائه رویه TIR در سطوح ملی و بین المللی

ایجاد نموده، امکان کنترل گمرکی را افزایش داده و همکاری بین الدول و هماهنگی اعضای اجرایی TIR را بهبود بخشیده است. تا بحال ۶۴ کشور علاوه بر جامعه اروپا به این کنوانسیون ملحق شده‌اند. این کنوانسیون که به تیر ۱۹۷۵ معروف است. مشتمل بر ۶۴ ماده و ۹ ضمیمه است. این سیستم تمام اروپا، شمال آفریقا، خاور نزدیک و خاورمیانه را پوشش می‌دهد. ایالات متحده آمریکا و کانادا و همچنین شیلی و اروگوئه در آمریکای جنوبی از اعضای این کنوانسیون می‌باشند. سیستم تیر ممکن است در مورد حمل و نقل کانتینری کالا از طریق راه آهن و راههای آبی داخلی نیز به کار گرفته شود، مشروط بر اینکه یک قسمت از سفر توسط جاده انجام پذیرد. براساس این کنوانسیون حمل و نقل کالا از یک نقطه در گمرک مبدا به یک نقطه در گمرک مقصد از طریق قلمرو و سایر کشورهایی که لازم است عبور نماید، بدون بازرسی گمرکی در طول مسیر مجاز می‌باشد. البته این عبور بدون بازرسی نیاز به اقدامات تعیین شده از قبل به شرح زیر دارد:

- پلمپ وسیله نقلیه حامل کالا در گمرک مبدا

- اجرای دستورالعملهای حفاظتی برای انواع محفظه و یا کانتینر، بمنظور جلوگیری از هرگونه قاچاق

- تامین پوشش هرگونه ریسکی در حقوق و عوارض گمرکی در طول سفر، بدین منظور یک سلسله ضمانتهای بین المللی تحت پوشش این کنوانسیون ایجاد گردیده است، که مهمترین و معتبرترین این ضمانتها توسط سازمان اירו (IRU) در ژنو ترتیب داده شده است. در جمهوری اسلامی ایران موسس ضامن، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن است که شرکتهای حمل و نقل، با سپردن تضمینات لازم به موسسه ضامن کشور از تسهیلات کارنه تیر برخوردار می‌باشند.

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران به استناد ماده ۶ کنوانسیون تیر به عنوان تنها موسسه ضامن و صادرکننده کارنه تیر در ایران شناخته شده و طبق تعهدی که در مقابل گمرک دارد،

به ازاء هر فقره کارنه تیر در قبال گمرک تا سقف ۵۰ هزار دلار یا معادل ریالی آن ضامن پرداخت حقوق گمرکی، سود بازرگانی، عوارض و جرائم ناشی از هرگونه تخلف و تاخیر خواهد بود و اتاق مکلف است وجوه مذکور را ظرف مدت سه ماه از تاریخ مطالبه بپردازد. یکی از فواید استفاده از رویه تیر، به رسمیت شناختن متقابل معیارهای کنترل گمرکی توسط گمرکات کشورهای متعاقد است و انجام همین موضوع از دلایل تسریع در انجام حمل و نقل کالا تحت پوشش دفترچه های تیر است. بر اساس ماده ۵ کنوانسیون تیر، در حمل و نقل کالا تحت پوشش سیستم تیر، باید کالاها با حداقل مداخله گمرکات در مرزها حمل شوند و کشورهای مختلف باید به پلمپ و بازرسیهای کشورهای متعاقد قبلی احترام بگذارند و به جز در موارد استثنایی و مواردی که ظن تخلف وجود دارد از بازرسی کالا خودداری کنند. البته کنترل پلمپ و منطبق بودن وسیله نقلیه یا کانتینر با شرایط تیر، در هر مرزی ضروری خواهد بود.^۲

بند سوم: کنوانسیون موسسه بین المللی یکنواخت سازی حقوق خصوصی پیرامون اشیاء فرهنگی مسروقه یا غیرقانونی خارج شده مصوب ۱۹۹۵ میلادی

کشورهای متعاقد این کنوانسیون که بنا به دعوت دولت جمهوری ایتالیا از تاریخ ۱۳۷۴/۳/۱۸ تا تاریخ ۱۳۷۴/۴/۴ هجری شمسی برابر با ۷ الی ۲۴ ژوئن ۱۹۹۵ میلادی برای شرکت در کنفرانس دیپلماتیک جهت تصویب پیش نویس کنوانسیون مؤسسه بین المللی یکنواخت سازی حقوق خصوصی در مورد اعاده بین المللی اشیاء فرهنگی مسروقه یا غیرقانونی خارج شده دررم گرد هم آمدند. با اعتقاد به اهمیت اساسی حفظ میراث فرهنگی و مبادلات فرهنگی به منظور ارتقاء تفاهم میان مردم و نشر فرهنگ برای سلامت بشریت و پیشرفت تمدن، با ابراز نگرانی عمیق نسبت به تجارت غیرقانونی اشیاء فرهنگی و خسارات غیرقابل جبرانی که غالباً از این راه بر خود اشیاء و بر میراث فرهنگی جوامع ملی، قبیله ای، و بومی یا سایر جوامع و نیز میراث کلیه

^۱ - یاسانی، مسعود، ۱۳۹۱، سازمان ۷هاو کنوانسیون های بین المللی گمرکی، انتشارات جاودانه، ص ۳۵۲

^۲ - یاسانی، مسعود، منبع پیشین، ص ۳۵۴

مردم به ویژه از طریق غارت اماکن باستانی و ایراد خسارات غیرقابل جایگزین بر اطلاعات باستان‌شناسی، تاریخی و علمی وارد می‌شود، با عزم راسخ بر کمک مؤثر به مبارزه با تجارت غیرقانونی اشیاء فرهنگی از طریق برداشتن گام‌های مهم در ایجاد مقررات قانونی مشترک و جزئی برای استرداد و اعاده اشیاء فرهنگی میان کشورهای متعاقد به منظور بهبود (روشهای) حفاظت و حمایت از میراث فرهنگی که به نفع همگی می‌باشد، با تاکید بر اینکه منظور از این کنوانسیون تسهیل استرداد و اعاده اشیاء فرهنگی می‌باشد و در نظر گرفتن راه‌حلها و تدابیری از قبیل پرداخت غرامت که برای انجام امر استرداد و اعاده در برخی از کشورها لازم است به معنای الزام سایر کشورها به اتخاذ آن تدابیر نیست.

تصویب مفاد این کنوانسیون، به هیچ وجه به معنای تایید یا مشروعیت هر گونه معاملات غیرقانونی که قبل از لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون صورت گرفته، نمی‌باشد. با آگاهی از اینکه این کنوانسیون به تنهایی نمی‌تواند راه حل مشکلات ناشی از تجارت غیرقانونی باشد بلکه آغازکننده روندی است که همکاری فرهنگی بین‌المللی را افزایش داده و نقش مناسبی در جهت تجارت قانونی و توافقات بین دولتها برای مبادلات فرهنگی ایفاء می‌کند، با اذعان بر اینکه اجرای این کنوانسیون می‌بایست با اتخاذ اقدامات مؤثر دیگری برای حمایت از اشیاء فرهنگی از قبیل ایجاد و استفاده از (سیستم) ثبت و حفاظت عملی از زمینهای حاوی آثار باستانی و همکاریهای فنی همراه شود، با آگاهی بر کار نهادهای مختلف در جهت حمایت از اموال فرهنگی به ویژه کنوانسیون مصوب ۱۳۴۹ هجری شمسی برابر با ۱۹۷۰ میلادی یونسکو در خصوص قاچاق و تعیین خطمشی‌هایی جهت بخش خصوصی، به شرح زیر توافق نموده اند:

در خصوص شمول گستره این کنوانسیون باید به ماده ۱ آن اشاره کرد:

«ماده ۱ - این کنوانسیون در خصوص ادعاهایی که جنبه بین‌المللی دارد در موارد زیر شمول می‌یابد:

الف - استرداد اشیاء فرهنگی مسروقه،

ب - اعاده اشیاء فرهنگی که از سرزمین یک کشور متعاقد بر خلاف قوانین آن که ناظر بر صدور اشیاء فرهنگی است خارج شده، در جهت حمایت از میراث فرهنگی آن عضو که از این پس «اشیاء فرهنگی غیرقانونی خارج شده» نامیده می شوند.

ماده ۲- از نظر این کنوانسیون اشیاء فرهنگی، اشیایی است که به دلایل مذهبی یا غیر مذهبی در زمینه های باستان شناسی، ماقبل تاریخ، تاریخی، ادبی، هنری یا علمی حائز اهمیت بوده و به یکی از طبقات مندرج در ضمیمه این کنوانسیون تعلق دارد.

نکته حائز اهمیت در این کنوانسیون، تعمیم موضوع قاچاق کالا به اموال و آثار فرهنگی است. در واقع نگاه این کنوانسیون فراتر از کالاهای اقتصادی بوده و شمول آن در بردارنده اموال و آثار فرهنگی است و از این منظر مورد حمایت قرار گرفته است.

بخش چهارم: قاچاق کالا از منظر مراجع تخصصی بین المللی

در باره تجارت بین الملل و یکپارچه سازی تعرفه گمرکی که از الزامات جهانی سازی است، مراجع تخصصی بین المللی عدیده ای تشکیل گردیده است که عمده مقررات بین المللی برای صادرات و واردات کالا و معاملات تجاری در سطح بین المللی را سامان می بخشند. یکی از مهم ترین این ارگان های بین المللی سازمان تجارت جهانی (WTO) است. عمده فعالیت این سازمان جهانی تنظیم موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات - GOTT) است که در زمینه گسترش تولید و تجارت بین المللی کالا، رفع موانع و مشکلات موجود در زمینه گسترش تجارت جهانی و دستیابی به یک نظام تجاری بین المللی آزاد بدون تبعیض بر مبنای اصول متعددی از جمله کاهش و لازم الاجرا نمودن تعرفه های گمرکی از طریق مذاکرات مداوم و ممنوعیت برقراری محدودیت های کمی و تنظیم قواعد و مقررات صادراتی صورت می گیرد، در این زمینه می توان به سازمان جهانی گمرک (W.C.O) نیز اشاره کرد که وظیفه تنظیم مقررات بین المللی در زمینه امور گمرکی و ایجاد هماهنگی میان کشورها و رفع اختلافات

احتمالی در این زمینه را برعهده دارد. یکی دیگر از نهادهای بین‌المللی که نقش موثری در نحوه تبادل و تجارت کالا بین دول را عهده دار می‌باشد، اتاق بازرگانی بین‌المللی ICC است، که بر حسب اهمیت جایگاه آن و نیز مذاقه این تحقیق در عملکرد این سازمان، در فصل آتی به طور ویژه به آن پرداخته می‌شود. بی‌شک، نقش سازمانهای مزبور در تنظیم مقررات بین‌المللی در حوزه اقتصاد بین‌الملل و بازرگانی بین‌المللی حایز اهمیت بسزایی است و تصمیمات این سازمانها، نقش موثری در مبادلات جهانی و نهایتاً گرایش یا منع از قاچاق کالا بر عهده دارند. از این رو در ادامه به معرفی این سازمانها خواهیم پرداخت.

بند اول - سازمان جهانی تجارت

اهمیت این سازمان تا آن حد است که در حال حاضر ۱۵۴ کشور جهان به عضویت این سازمان درآمده و کشورهایی نیز در حال طی کردن فرآیند الحاق هستند. ایران نیز اکنون به عضویت ناظر سازمان جهانی تجارت درآمده و سرگرم آماده سازی فرایند مذاکرات است. روسیه آخرین کشوری است که به این سازمان پیوسته است.

در اوج جنگ جهانی دوم و بویژه در سالهای بعد از آن تلاش‌های وسیع برای نظم بخشیدن به مناسبات بین‌کشورها در عرصه‌های سیاسی و اقتصادی صورت گرفت. در زمینه سیاسی، نتیجه این تلاش‌ها به تأسیس سازمان ملل متحد به عنوان سازمانی برای مدیریت مناسبات سیاسی بین‌المللی انجامید.

نتیجه این تلاش‌ها در عرصه تجارت و بازرگانی در سال ۱۹۴۷ به تأسیس موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) منجر شد. بسیاری از کشورها مسائل مربوط به تجارت چندجانبه خود را حدود نیم قرن در چارچوب گات پیگیری می‌کردند. با این وجود، از یک سو به دلیل فقدان یک مبنای حقوقی برای گات، به عنوان یک سازمان بین‌المللی، و از سوی دیگر به دلیل

گسترده و پیچیده تر شدن مسائل مربوط به تجارت و بازرگانی بین المللی ضرورت تأسیس یک نهاد مسئول در این زمینه در دهه آخر قرن بیستم بخوبی آشکار شد. بر همین اساس اعضای گات در دور اروگوئه که آخرین دور مذاکرات تجاری گات محسوب می شود با تصویب موافقت نامه مراکش سنگ بنای نهاد جدیدی به نام سازمان جهانی تجارت را گذاشتند.

سازمان جهانی تجارت گات در واقع مجموعه ای از قواعد و مقرراتی بود که هرگز از یک مبنای حقوقی به عنوان یک نهاد بین المللی برخوردار نبود و به طور موقت شکل گرفته بود در حالی که سازمان جهانی تجارت یک نهاد بین المللی با ساختار سازمانی دائمی است. این سازمان که از سال ۱۹۹۵ جایگزین گات شده است یک سازمان بین المللی است که علاوه بر موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت در چارچوب موافقتنامه های متعدد دیگری بر حقوق و تعهدات اعضا نظارت می کند.

تفاوت دیگر گات با سازمان جهانی تجارت در این است که مقررات گات تنها شامل تجارت کالاها بود در حالی که موافقتنامه سازمان جهانی تجارت علاوه بر تجارت کالاها، تجارت خدمات و جنبه های تجاری مرتبط با مالیکت معنوی را نیز در بر می گیرد.

یک تفاوت دیگر گات با سازمان جهانی تجارت در نظام حل و فصل اختلافات است. در سازمان جهانی تجارت مقررات تفصیلی تر و عملی تری در مورد بررسی و اجرای تصمیمات نظام حل و فصل اختلاف وجود دارد. نظام حل و فصل اختلافات این سازمان محدودیت زمانی برای بررسی تعیین کرده و از این لحاظ از سرعت بیشتری نسبت به نظام حل و فصل اختلافات گات برخوردار است. در این نظام که جنبه خودکار دارد احتمال کارشکنی و تأخیر کمتر است. همچنین یک نهاد برای فرجام خواهی و بررسی نظرات هیأت حل و فصل اختلافات نیز در سازمان تجارت وجود دارد.

اهداف یادشده در مقدمه موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت یعنی مواردی همچون بالابردن سطح زندگی مردم کشورهای عضو، فراهم نمودن امکانات ایجاد اشتغال کامل، افزایش

درآمدهای واقعی و بالابردن سطح تقاضا، و بهره برداری مؤثر از منابع جهانی و گسترش تولید تجارت بین المللی اهداف سازمان جهانی تجارت نیز هست. به اضافه این که در این سازمان گسترش تولید و تجارت خدمات نیز علاوه بر گسترش تولید و تجارت کالاها مد نظر قرار گرفته است و استفاده از منابع جهانی هم به حمایت از محیط زیست و رشد پایدار مشروط شده است. بنابراین اگر اهداف سازمان جهانی تجارت را بخواهیم بطور خلاصه بیان کنیم عبارت خواهند بود از:

۱- مدیریت و نظارت بر اجرای ماده ۲۸ موافقت نامه

۲- مجمعی برای مذاکرات تجاری چند جانبه

۳- مکانیسم حل و فصل اختلافات تجاری

۴- بررسی و ارزیابی سیاست های تجاری اعضا

۵- همکاری با دیگر سازمان های بین المللی در زمینه مدیریت اقتصاد جهانی

۶- کمک به کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذار جهت برخورداری از مزایای نظام تجارت چند جانبه.

سازمان جهانی تجارت نیل به این اهداف را بر مبنای اصولی همچون اصل عدم تبعیض، اصل آزاد سازی تجاری، اصل تجارت عادلانه، اصل شفافیت، اصل رفتار ویژه و متفاوت با کشورهای در حال توسعه تعقیب می کند. البته باید توجه داشت که بر این اصول استثنائات زیادی وارد شده است و اینطور نیست که همه کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت با هر سطحی از توسعه اقتصادی و یا هر میزان از حجم اقتصاد و تجارت به یک اندازه ملزم به رعایت این اصول باشند.

۱- صباقیان، علی، آشنایی با سازمان جهانی تجارت (WTO)، روزنامه همشهری، ۱۵ اردیبهشت ۱۳۸۲

بند دوم: سازمان جهانی گمرک (WCO)

سازمان جهانی گمرک، یک سازمان مستقل بین المللی است که مأموریت آن بهبود کارایی و اثر بخشی گمرکات است. این سازمان در سال ۱۹۵۲ تحت عنوان شورای همکاری گمرکی تأسیس گردید و با دارا بودن ۱۵۹ دولت عضو، تنها سازمان جهانی ذیصلاح در امور گمرکی می باشد. سازمان جهانی گمرک در راستای اجرای مأموریت خود ابزارهای بین المللی را برای بکارگیری هماهنگ و یکسان رویه ها و سیستم های کارا و ساده شده گمرکی حاکم بر نقل و انتقال کالاها، مسافران و وسائل نقلیه در طول مرزهای گمرکی ایجاد، حفظ، حمایت و گسترش می دهد. تلاشهای اعضا برای همگامی و پیروی از مقرراتشان را از طریق کوشش در جهت به حداکثر رساندن سطح اثر بخشی همکاری اعضا با یکدیگر و با سازمانهای بین المللی باهدف مبارزه با تخلفات گمرکی و سایر تخلفات معاملاتی، تقویت می نماید. از طریق گسترش ارتباطات و همکاریهای میان اعضا و با سایر سازمانهای بین المللی، ترویج درستکاری، توسعه منابع انسانی، شفاف سازی، بهبود مدیریت و روشهای کاری گمرکات و بهره گیری از بهترین شیوه ها، به اعضا در تلاشهایشان برای مواجهه با چالشهای جدید محیط تجاری و تطابق با شرایط در حال تغییر، کمک می نماید. تاریخ سازمان جهانی گمرک از سال ۱۹۴۷ هنگامی که در سیزدهمین اجلاس دولتهای اروپائی، کمیته همکاریهای اقتصادی اروپا با تشکیل یک «گروه مطالعاتی» موافقت نمود، شروع گردید. این گروه امکان تأسیس یک یا چند اتحادیه گمرکی اروپایی را براساس اصول «موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت» (گات) مورد بررسی قرار داد. در سال ۱۹۴۸، گروه مطالعاتی مزبور دو کمیته تشکیل داد: ۱- کمیته اقتصادی ۲- کمیته گمرکی. کمیته اقتصادی «سازمان همکاریهای اقتصادی و توسعه» گردید و کمیته گمرکی تبدیل به شورای همکاریهای گمرکی شد. در سال ۱۹۵۲ کنوانسیون تأسیس شورای همکاری گمرکی رسماً به اجرا گذاشته شد. «شورا» هیأت اجرایی شورای همکاری گمرکی

^۱ - برای مطالعه بیشتر رک به: یاسائی، مسعود، ۱۳۹۱، سازمان ها و کنوانسیون های بین المللی گمرکی، انتشارات جاودانه ص ۴۲ به بعد

بوده و جلسه افتتاحیه شورا در ۲۶ ژانویه ۱۹۵۳ در بروکسل برگزار گردید. هیأت‌های نمایندگی هفده کشور اروپایی در اولین اجلاس شورای همکاری‌های گمرکی، شرکت کردند.

نتیجه‌گیری

علل و عوامل موثر در ارتکاب قاچاق بر حسب دیدگاهها و عقاید داخلی و بین‌المللی متفاوت می‌باشد. برخی بر علل اقتصادی مانند افزایش قیمت اجناس داخلی، کاهش توان خرید و سود سرشار در ارتکاب قاچاق اشاره دارند و برخی بر علل اجتماعی. اما آنچه که بر حسب اهمیت و جامعیت علل، در این تحقیق به آن اشاره شد، علل و عوامل ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای است که هر کدام در جای خود مورد بررسی قرار گرفتند. در عرصه بین‌المللی نیز سازمانها و نهادهای مختلفی در تلاش برای کاهش زمینه‌های نیل به ارتکاب قاچاق کالا، بوده‌اند که در این تحقیق به مهمترین این سازمانها و نهادهای بین‌المللی مانند سازمان تجارت جهانی و سازمان گمرک جهانی و غیره اشاره و به اهداف آنها و اقدامات مربوطه پرداخته شد. از جمله نهادها و سازمانهای بین‌المللی فوق‌الذکر، که در این مقاله به شکل ویژه‌ای به آن پرداخته شد، اتاق بازرگانی بین‌المللی ICC است. آنچه که از اهداف و اسناد چشم‌انداز این سازمان یافت می‌شود، این است که این سازمان پیش از ارتباط مستقیم با امر مبارزه با قاچاق کالا، بر معاهدات، اصول و فرایندهای بازرگانی و تجارت بین‌الملل تأکید دارد. سوابق فعالیتهای این اتاق بر این مسئله صحنه گذاشته و شمار کثیر نشستهای آموزشی، سمینارها، تصویب مقررات متحدالشکل گذشته اتاق مزبور این موضوع را تأیید می‌کند.

منابع و مآخذ

الف) کتاب‌ها

آقا زاده، علیرضا، ۱۳۸۵، نشر آثار اندیشه، تهران، چاپ اول

بوسار، آندره ۱۳۷۵، بزهکاری بین المللی، ترجمه نگار رخشانی، گنج دانش

جعفرزاده پور، فروزنده، ۱۳۸۱، نقش زنان در قاچاق کالا در استان هرمزگان، تهران، مرکز پژوهش‌های ناجا

خضری، محمد، ۱۳۸۱، رانت خواری و هزینه های اجتماعی-اقتصادی رانتی، پژوهشکده مطالعات راهبردی

ابراهیم علی، ۱۳۷۸، روش های منطقی کردن تعرفه‌ها در اقتصاد ایران، موسسه مطالعات و پژوهش‌ها بازرگانی

ساکي، محمدرضا، ۱۳۹۰، حقوق کیفری اقتصادی، انتشارات جنگل، چاپ دوم

سزاوار، محمد، ۱۳۸۲، دلایل کاهش امنیت اقتصادی در ایران، دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

ب) پایان نامه ها

تاج، عبدالرضا، ۱۳۶۴، بررسی نظری جرایم گمرکی در سیستم کیفری ایران و مطالعه عملی آن در حوزه قضائی هرمزگان، پایان نامه دوره فوق لیسانس، دانشکده حقوق شهید بهشتی تهران

داداش زاده، نوروز، ۱۳۶۹، بررسی ریشه های فقر و آثار آن در ایران، دانشگاه تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد